

Streszczenie

Niniejsza praca doktorska zatytułowana *Opera surtitling and subtitling in the context of contemporary opera staging practice: a functional and multimodal perspective* (Tworzenie nadpisów i podpisów operowych w kontekście współczesnej praktyki inscenizacyjnej: perspektywa funkcjonalna i multimodalna) ma na celu ukazanie przekładu operowego jako jednego z istotnych obszarów współczesnych badań nad przekładem audiowizualnym. W pracy opisane są najnowsze tendencje przekładu operowego w formie nadpisów i podpisów, zwłaszcza w przypadku uwspółcześnionych produkcji operowych, które obecnie coraz częściej pojawiają się na scenach największych teatrów operowych na świecie.

W pierwszym rozdziale opisane są początkowo metody przekładu operowego z perspektywy historycznej, a następnie uwaga skupia się na nadpisach i ich aspektach technicznych. W rozdziale tym zawarty został wyczerpujący przegląd norm postulowanych dla nadpisów, który nie został wcześniej opisany przez innych badaczy. Pod koniec rozdziału poruszone są tematy krytyki i recepcji nadpisów.

Rozdział drugi poświęcony jest zagadnieniom teoretycznym istotnym dla zamierzonej analizy. Pierwszy podrozdział dotyczy funkcjonalnych teorii przekładu, rozwijanych przez takich badaczy jak Holz-Mänttari, Vermeer, Reiss i Nord; drugi poświęcony jest koncepcji manipulacji w przekładzie, sformułowanej przede wszystkim przez Lefevre'a i Bassnett. Ostatni podrozdział skupia się na zagadnieniu przekładu intersemiotycznego i opisu semiotycznych aspektów przekładu audiowizualnego, proponowanego przez takich badaczy jak Gottlieb, a następnie na badaniach nad multimodalnością tekstów i ich coraz bardziej znaczącej roli w przekładoznawstwie. Podrozdział ten przedstawia także stan badań dotyczących multimodalności w operze.

Rozdział trzeci służy jako wprowadzenie do rozdziałów analitycznych; przedstawia założenia analizy, przybliża zagadnienie uwspółcześionych produkcji operowych oraz zawiera listę inscenizacji z których zaczerpnięto fragmenty tłumaczeń analizowane w kolejnych rozdziałach.

Rozdział czwarty, pierwszy rozdział analityczny, poświęcony jest przekładom przygotowywanym dla tradycyjnych inscenizacji operowych. Analiza dotyczy trzech najważniejszych obszarów, w których często widoczna jest manipulacja w przygotowaniu nadpisów i podpisów operowych, czyli redukcji, powtórzeń i zachowania walorów artystycznych libretta. Przeprowadzenie analiz przekładów z perspektywy manipulacji i funkcjonalnych teorii przekładu pokazuje, że decyzje tłumaczy determinuje cel wsparcia odbioru multimodalnego przedstawienia operowego oraz że tradycyjne normy tworzenia nadpisów operowych ulegają w najnowszej praktyce znaczącym modyfikacjom.

Rozdział piąty, drugi analityczny, skupia się na przekładach towarzyszących uwspółcześionym produkcjom operowym. Rozdział ten zawiera multimodalne analizy scen z szeregu inscenizacji uwspółcześionych, reprezentowanych za pomocą zdjęć wraz z odpowiadającymi tym scenom fragmentami przekładów, których celem jest znalezienie przyczyn decyzji tłumaczeniowych w multimodalnej kompozycji scen a także odszukanie tekstu źródłowego dla takich przekładów. Przeprowadzane analizy mają na zadanie zidentyfikować kanały semiotyczne, które tworzą znaczenie zawarte w tekście źródłowym przekładu.

Wnioski z analiz przeprowadzonych w niniejszej rozprawie ukazują przekład operowy w formie nadpisów i podpisów jako kluczowy element współczesnych produkcji operowych. Okazuje się bowiem, że zwłaszcza w przypadku uwspółcześionych produkcji operowych przekład otrzymuje nowe funkcje wykraczające poza informowanie o treści